

آسیب شناسی انجمن های علمی - دانشجویی (با تمرکز بر دانشگاه فردوسی مشهد)

زهرآ باغبان گلختمی*، سمانه نقابی

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد پژوهشگری علوم اجتماعی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران

zahrabaghbangolkhatmi@mail.um.ac.ir

۲. کارشناس ارشد تاریخ، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران

samanehneghabi78@gmail.com

۱. چکیده

دانشگاه به عنوان یکی از کانون های علم، دانش و فرهنگ که وظیفه اش تولید، تبیین و تعمیق علم، معرفت و فرهنگ است، نهادهای گوناگونی را جهت نیل به این هدف تعریف کرده است. که یکی از این نهادها انجمن های علمی- دانشجویی هستند که در این تمدن سازی و پاسخگویی به این نیاز موفق عمل کرده اند. این نهاد نیز همچون دیگر نهادهای واقع در یک ساختار، کارکردها و کژکارکردهای متفاوتی دارند. بنابراین هدف مقاله پیش رو شناسایی این کارکرد و کژکارکردها در جهت آسیب شناسی نهاد انجمن های علمی- دانشجویی با استفاده از روش توصیفی- تحلیلی است. جامعه مورد بررسی در این مقاله «انجمن های علمی دانشگاه فردوسی مشهد» می باشد. در این مقاله برای گردآوری داده از ابزار مصاحبه استفاده شده است. یافته ها و نتیجه نشان می دهد که در کنار تمامی کارکرد و کژکارکردهای انجمن های علمی، چالش های پیش رو این انجمن ها در یازده مرحله (تبلیغات انتخاباتی، انتخابات، تشکیل جلسات، فرآیند درخواست مجوز، تعامل و ارتباط با اساتید مشاور، هماهنگی فضا و پشتیبانی، تبلیغات برنامه و جذب مخاطب، هماهنگی مهمان ها، ارزیابی برنامه، مستندسازی و توانمندسازی و انتقال تجربه) از سیاستگذاری تا اجرا قابل سطح بندی می باشد که در این مقاله سعی شده است با تبیین هر یک از چالش ها، راهکارهای عملیاتی متناسب با هر حوزه ارائه شود.

کلیدواژه ها: ظرفیت انجمن های علمی، چالش ها، کارکردها، کژکارکردها

۲. مقدمه و بیان مساله

دوران دانشجویی از جمله بهترین و حساس‌ترین ایام زندگی جوانان می‌باشد و در عین حال سرآغاز بحران‌های دانشجویی نیز است. ورود فرد دانشجو به نهاد دانشگاه به عنوان یک فرد مستقل او را در مقابل مسائل و مشکلات گوناگونی قرار می‌دهد که رویارویی با شخصیت‌ها و چالش‌های علمی، سیاسی، فرهنگی و عدم امکان گذران اوقات فراغت و تفریحات سالم به دلیل کمبودها در این زمینه و اضطراب‌های ناشی از این جمله این چالش‌ها است. دانشجویان با شرکت در فعالیت‌های داوطلبانه نظیر انجمن‌های علمی، کانون‌های فرهنگی-هنری و... می‌توانند بخشی از نیاز خود را تأمین کنند.

اگر دانشگاه را به مثابه یک کشور در نظر بگیریم، همانطور که یک کشور به مشارکت سازمان‌های مردم نهاد و موسسات خصوصی در ارائه راهبرد جهت تحقق و اتخاذ تصمیمات راهبردی و تاثیرگذار که لازمه اداره یک جامعه مدنی می‌باشد نیازمند است، دانشگاه نیز چنین است و از ویژگی‌های یک دولت کارآمد به استفاده از سازمان‌های مردم نهاد به عنوان یک اهرم در جهت توسعه کمی و کیفی جامعه و جلب مشارکت آنان برای سوق جامعه به سوی توسعه اشاره می‌شود. لذا در یک نمونه فرضی اگر دانشگاه مدل کوچک شده یک کشور باشد برای پیشبرد اهداف خود علاوه بر تقسیم‌بندی‌های اداری و محول نمودن یکسری وظایف به کارکنان و متخصصان، دانشگاه به سازمان‌های داوطلبانه‌ای نیاز دارد که در جهت علایق و بر اساس تخصص دانشجویان بوجود آمده است. یکی از این موسسات داوطلبانه در قالب انجمن‌های علمی- دانشجویی شکل یافته است که با تعیین هدف مشخصی، کارکردهایی را برای خود تعریف نموده است و با تقسیم وظایف و شاخه‌بندی‌های مختلف در پی تحقق اهداف خود بر آمده‌اند.

سراج زاده در پژوهش خود که فعالیت دانشجویان را در تشکلهای دانشجویی مورد بررسی قرار داده است بیان می‌کند که حدود ۱۹/۲ درصد از دانشجویان در انجمن علمی، ۱۸/۸ درصد در انجمن‌های اسلامی، ۱۳/۸ درصد در کانون‌های ورزشی، ۹/۷ درصد در کانون‌های ادبی و هنری، ۵/۸ درصد در انجمن‌های مذهبی، ۳/۶ درصد سایر تشکلهای دانشجویی عضویت داشته‌اند.

انجمن‌های علمی- دانشجویی بیشترین درصد حضور دانشجویان را دارا هستند و از آنجایی که جوامع به صورت مداوم در آستانه تحول علمی و فکری قرار دارد، حضور و مشارکت دانشجویان در انجمن‌های علمی می‌تواند قوت بخش این تحول باشد. به ویژه در شرق کشور، انجمن‌های علمی بزرگترین تشکل دانشجویی به حساب می‌آید که به فعالیت‌های

داوطلبانه علمی، فرهنگی و اجتماعی می‌پردازد و در بر سر زبان‌ها افتادن نام دانشگاه فردوسی در کسب افتخارات نقش مهمی را ایفا کرده است. همچنین انجمن‌های علمی دانشگاه فردوسی مشهد به صورت گروهی و فردی توانسته‌اند در جشنواره‌ها و مسابقات بسیاری شرکت و موفق به کسب رتبه‌های برتر و جوایز شوند.

انجمن‌های علمی-دانشجویی دانشگاه فردوسی مشهد با نائل شدن به این مراحل در کنار دیگر بخش‌های دانشگاه سبب ارتقای سطح علمی دانشگاه و افزایش فعالیت‌های دانشگاه شده‌اند چه بسا در صورت نبودن این گونه فعالیت‌ها و حضور دانشجویان در عرصه‌های مختلف علمی نظیر همایش و مسابقات ملی و جشنواره‌های ملی و بین‌المللی، فعالیت‌های دانشگاه به اعضای هیأت علمی و کارکنان آن محدود می‌شد.

با این تبیین، حفظ جایگاه انجمن‌های علمی، شناسایی کارکردها و کژکارکردهای این مجموعه دانشجویی و چالش‌های پیش روی آن که مانع توسعه و پیشبرد اهداف تعریف شده می‌باشد اهمیت می‌یابد. چرا که انجمن‌های علمی به عنوان نهادی که به تقویت روابط علمی موجود در اجتماع، ترویج روحیه مشارکت، ارتقا دانش علمی، بروز خلاقیت و... می‌شود نقش تاثیرگذاری را در جامعه ایفا می‌کند.

۳. اهداف تحقیق و پیشینه

۱- معرفی کارکردها و کژکارکردهای انجمن‌های علمی

۲- شناسایی چالش‌های پیش رو این نهاد و آسیب شناسی فرآیندی

۳- ارائه راهکارهای عملیاتی جهت رفع چالش‌ها

مطالعات مختلف نشان می‌دهند که انجمن‌های علمی دانشجویی به عنوان نهادهای تاثیرگذار در دانشگاه‌ها، نقش مهمی در تقویت مشارکت اجتماعی، سرمایه فرهنگی و علمی دانشجویان ایفا می‌کنند (میرزایی و همکاران، ۱۳۹۸؛ گنجی و همکاران، ۱۳۹۷). پژوهش‌ها بیانگر آن است که مشارکت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، کارآمدی انجمن‌های علمی، مزایای عضویت و ارتباط انجمن‌ها با گروه‌های آموزشی، از عوامل کلیدی در میزان فعالیت دانشجویان در این نهادها هستند (میرزایی و همکاران، ۱۳۹۸). در همین راستا، صنعتی شرقی (۱۳۹۸) بر تفاوت میان انجمن‌های علمی حوزه علوم انسانی

با رشته‌های فنی و مهندسی تأکید کرده و بیان می‌کند که قالب‌های پیشین فعالیت اثرگذاری خود را از دست داده و فعالین دانشجویی درصدد برگزاری رویدادهای خلاقانه هستند.

علاوه بر این، انجمن‌های علمی نقش مهمی در افزایش سرمایه اجتماعی دانشجویان دارند، زیرا فعالیت آن‌ها به صورت داوطلبانه و بدون وابستگی به نهادهای قدرت سیاسی است و اعتماد غیرتشکل درون دانشگاهی و برون دانشگاهی را جلب می‌کنند. (گنجی و همکاران، ۱۳۹۷). این انجمن‌ها پیوند میان نهادهای آموزشی و دانشجویان را تقویت کرده و بستری برای توسعه مهارت‌های فردی، کارگروهی و ارتباطی فراهم می‌کنند. همچنین این نوع فعالیت‌ها موجب ارتقای تفکر انتقادی، افزایش اعتماد به نفس دانشجویان، تقویت روحیه همکاری و کارگروهی، تقویت ارتباط علمی با سایر دانشگاه‌ها، توسعه مهارت‌های ارتباطی دانشجویان و تقویت حس سازندگی در افراد می‌شوند. (شارع‌پور و فاضلی، ۱۳۸۶). همچنین کسب انرژی عاطفی یکی دستاوردهایی است که با شرکت در انجمن‌های علمی می‌توان به آن نائل شد. دانشجویان با قرار گرفتن در کنش‌های تعاملاتی و ارتباطات علمی موفق به کسب انرژی عاطفی می‌شوند که سبب شور و اشتیاق و حرکت به سوی اهداف می‌شود (نیازی؛ شفائی‌مقدم، ۱۳۹۸: ۴۶-۴۴).

بالاین حال، چالش‌هایی همچون نبود بودجه کافی، عدم حمایت استادان، عدم اختصاص فضای فیزیکی و وسایل اداری به این انجمن‌ها در دانشکده‌ها، بوروکراسی پیچیده اداری و بی‌انگیزگی دانشجویان، مسیر رشد این نهادها را با موانع جدی مواجه کرده است (یارمحمد توسکی، بابایی‌فرد و رازقی مله، ۱۳۹۸).

در مجموع، پژوهش‌های پیشین حاکی از آن است که در کنار مزایای آشکار انجمن‌های علمی مانند تقویت دانش و مهارت‌های علمی، کارکردهای پنهانی نیز در این نهادها وجود دارد، از جمله ارتقای روحیه همکاری، افزایش مسئولیت‌پذیری، آشنایی با جامعه‌پذیری اخلاقی و توسعه کارآفرینی (اسلامی، سلیمان‌پور و تابعی؛ ۱۳۹۸). بالاین وجود، مسائل ساختاری و مدیریتی همچنان یکی از چالش‌های اصلی انجمن‌های علمی محسوب می‌شود که نیازمند توجه و اصلاحات اساسی است.

۴. روش

این طرح از لحاظ هدف پژوهش، اکتشافی، از لحاظ فرآیند اجرایی پژوهش، کیفی و مبتنی بر پارادایم تفسیری، از لحاظ نتایج پژوهش کاربردی می باشد.

همچنین شیوه گردآوری اطلاعات در این طرح ترکیبی بوده و از مصاحبه نیمه ساخت یافته و مشاهده مشارکتی استفاده شده است.

مشاهده مشارکتی: در این نوع مشاهده، پژوهشگر به عنوان یک کنشگر فعال وارد میدان پژوهش می شود و با سایر کنشگران وارد تعامل می شود. (دانایی فرد و همکاران، ۱۳۹۳)

مصاحبه نیمه ساخت یافته: در این مقاله، هنگام نمونه یابی از انجمن های علمی که در دسترس محقق بوده اند؛ درخواست مصاحبه شده است. روش مصاحبه ای که در پژوهش حاضر اتخاذ شده است مصاحبه مسئله محور بوده که با طرح سوالات شفاف کندوکاو در موضوع صورت گرفته است. در گام بعد مصاحبه ها به متن تبدیل شد و دسته بندی ای از فرآیند سیاستگذاری تا تشکیل و اجرای طرح ها در انجمن های علمی - دانشجویی صورت گرفت. که در هر مرحله چالش ها شناسایی و گروه بندی شده اند و ضمن شرح هر یک از چالش ها، راهکارهایی عملیاتی جهت حل آن نیز ارائه شده است.

جامعه و حجم نمونه

جامعه مورد بررسی این پژوهش، انجمن های علمی - دانشجویی دانشگاه فردوسی مشهد بوده است که با اعضای فعال این انجمن ها مصاحبه نیمه ساخت یافته جهت رصد چالش های موجود، مرحله به مرحله از سیاستگذاری و تاسیس تا اجرای فعالیت ها و طرح ها صورت گرفت. که با توجه به کیفی بودن تحقیق حجم نمونه از قبل تعیین نشده، بلکه در فرآیند جمع آوری اطلاعات با رسیدن به درجه اشباع تعیین شده است. همچنین در این فرآیند، از نظرات و نکات کارشناس انجمن های علمی، دبیر دانشگاه، دبیر دانشکده ها و دبیر هر یک از انجمن ها بهره برده و با آنان مصاحبه و گفت و گو شکل گرفته است.

۵. یافته‌ها

نگاهی جزئی و تفکیک شده به چالش‌های پیش روی انجمن‌های علمی

طبق بررسی‌های به عمل آمده نهاد انجمن‌های علمی برای تحقق اهداف خود دارای ساختاری مشخص می‌باشد که این فرآیند در ۱۱ مرحله قابل سطح بندی می‌باشد. که در هر یک از این موارد و زیرمجموعه‌های آن، انجمن می‌تواند با چالش‌هایی روبرو باشد که در ادامه ضمن تقسیم و دسته بندی این چالش‌ها، به جزئیات آن خواهیم پرداخت. این اطلاعات از طریق در اختیار قرار دادن فرم‌هایی با پرسش‌هایی از پیش طراحی شده به اعضاء انجمن‌ها و مصاحبه با آنان جمع‌آوری و دسته بندی شده‌اند. و سپس پرتکرار ترین چالش‌ها و معضلات انجمن‌های علمی مورد پردازش قرار گرفته‌اند.

جدول ۶. چالش تبلیغات انتخاباتی

حوزه چالش	عنوان چالش	راهکار
تبلیغات انتخاباتی (معرفی کاندیدا)	دشواری گزینش دانشجویان فعال و آگاه به روند انجمن علمی	۱) آشناسازی دبیران انجمن با نحوه شناسایی الگوهای شخصیتی و علاقه مندی و تفکیک افراد در محورهای کاری اجرایی، پشتیبانی، سیاستگذاری
	عدم استقبال افراد در کاندیداتوری	۲) تشویق اساتید مخصوصا در دانشجویان تحصیلات تکمیلی
	بی توجهی به نیاز و پرورش دانشجویان آشنا با کارگروهی و اخلاق سازمانی در دوره پیشین انجمن	۳) آسیب شناسی سطحی از طریق مصاحبه با دانشجویان دوره پیشین

راهکار عملیاتی:

۱. برگزاری گفت‌وگوهای صمیمانه و هدفمند بین دبیر و اعضای جدید برای شناسایی جایگاه آن‌ها.
۲. معرفی مزایا و فرصت‌های عضویت در انجمن‌های علمی با همکاری اساتید و استفاده از بستر انجمن برای آموزش و

انتقال مطالب.

۳. آسیب‌شناسی و رفع چالش‌های مدیریتی انجمن با مصاحبه و ارزیابی اعضای جدید یا معاونت نظارت دانشگاه.

جدول ۷. انتخابات

راهکارهای عملیاتی:

حوزه چالش	عنوان چالش	راهکار
انتخابات	تعداد آرای کم به دلیل مشکل بودن فرایند رأی دهی	۱) بهبود رابط کاربری سامانه – ایجاد میانبر در صفحه اصلی پرتال
	نبود علاقمندی و آشنایی با انجمن‌های علمی دانشجویی	۲) برگزاری رویداد معرفی تشکل به صورت ثابت و سالانه از سوی مدیریت فرهنگی با محوریت امتیازات انجمن های علمی
	عدم آگاهی از تاثیرگذاری انجمن های علمی	۳) تشکیل شورای نظارت بر انتخابات با رای اعضای انجمن و معرفی این شورا به صورت مستقیم به دانشجویان و کاندیدا جهت رسیدگی به تخلفات و اعمال در پرونده فعالیت فرهنگی

۱. بهبود رابط کاربری و افزودن میانبر رأی‌گیری در پرتال برای افزایش مشارکت.

۲. برگزاری رویداد ثابت پیش‌انتخابات با پوشش رسانه‌ای گسترده برای جذب عضویت و مشارکت.

۳. تشکیل شورای رسیدگی (مدیر فرهنگی، کارشناس، دبیر هماهنگی، ۳ نماینده دانشجوی) برای کاهش تخلفات و تسریع

رسیدگی.

جدول ۸. تشکیل جلسات

حوزه چالش	عنوان چالش	راهکار
تشکیل جلسات	عدم استقبال اعضای انجمن علمی از جلسات	(۱) زمانبندی مناسب برای برگزاری جلسات با حضور حداکثری اعضا و بدون مانع
	تقسیم‌بندی نادرست وظایف که منجر به عدم همکاری دیگر اعضا می‌شود	(۲) درگیر ساختن تمامی افراد در تقسیم کار
	تاب‌آوری پایین اجتماعی و اشکال در تحمل نظرات متفاوت	(۳) خارج کردن فضا از ساختار خشک و رسمی جلسات/ شکل دهی فضاهای دوستانه خارج از فعالیت‌های داوطلبانه
	ناهمسو بودن نظرات در طرح‌های کلان	(۴) ملزم ساختن اعضا به ارائه گزارش عملکرد و پروپوزال ایده‌ها به صورت مختصر
	محدود یا اختصاصی نبودن فضا برای انجمن و برگزاری جلسات/ عدم اختصاص فضای فیزیکی علیرغم دستورات وزارتی و دانشگاهی	(۵) تعریف راه‌های مختلف جهت کسب درآمد برای تامین مالی تجهیز و اختصاص فضا به انجمن‌های علمی و استفاده از ظرفیت انجمن‌ها در جذابیت بخشیدن به فضای فیزیکی
	عدم به‌روز رسانی و تامین تجهیزات دفاتر/ و مشکلات تامین مالی جهت نگهداری و	

تعمیر فضاهای دانشکده ها

راهکارهای عملیاتی:

۱. زمان بندی جلسات با نظرسنجی و هماهنگی برنامه اعضا برای حضور حداکثری.
۲. تقسیم کار متناسب با مهارت ها و استفاده از ظرفیت انجمن ها برای جذاب سازی فضای اختصاصی.
۳. برنامه ریزی فعالیتهای پربازده مالی برای تأمین اعتبار ساخت فضای اختصاصی.
۴. ایجاد فضاهای دوستانه خارج از جلسات رسمی برای تقویت شناخت و کاهش درگیری ها.
۵. ارائه پروپوزال و گزارش عملکرد در جلسات مشترک برای جلب مشارکت و هم فکری.
۶. اجرای طرح های درآمدزا و جذب اسپانسر برای تقویت مالی انجمن ها.

جدول ۹. فرآیند درخواست مجوز

راهکارهای علمیاتی:

حوزه چالش	عنوان چالش	راهکار
فرآیند درخواست مجوز	طولانی و زمانبر بودن روند تایید مجوز	۱) دخیل کردن پارامتر بررسی مجوزها برای هر کارمند در فرآیند ارزشیابی
	مخالفت های شخصی اساتید مشاور و شورای هماهنگی دانشکده و دانشگاه	۲) فراهم کردن امکان اعتراض به کارگروه پشتیبانی و نظارت دانشگاه
	روند مشکل بودن تایید مجوز بازدیدها به دلیل مشکلات مالی	۳) تعریف راه های مختلف جهت کسب درآمد برای تأمین مالی و حمایت اسپانسرها
	مشکلات حمل و نقل در مجوزهای بازدید	۴) تعریف راه جایگزین و مذاکره با واحدهای حمل و نقل و انعقاد قرارداد با مجموعه مشخص

۱. تأیید مجوزهای ساده با نظر کارشناس و ارجاع برنامه‌های حساس و خاص به بررسی همه‌جانبه شورای نظارت.

جدول ۱۰. تعامل و ارتباط با اساتید مشاور

حوزه چالش	عنوان چالش	راهکار
تعامل و ارتباط با اساتید مشاور	عدم همکاری و حمایت استاد مشاور از انجمن علمی	۱) اعتراض به کارگروه پشتیبانی و نظارت دانشگاه ۲) تأثیر در صدور گواهی مشارکت اساتید در پایان دوره
	دخالت بیش از اندازه و ورود به حوزه اجرایی فعالیت‌ها	۳) تبیین اهمیت این نقش در تأثیر در ارتقای اساتید
	اعمال رویکرد شخصی در بررسی مجوزها به جای رویکرد علمی	۴) تدوین آیین نامه مکتوب و برگزاری جلسات توجیهی در ابتدای دوره
		۵) برگزاری دیدارهای صمیمانه حوزه فرهنگی با اساتید مشاور و ارائه گزارش عملکرد از تأثیرگذاری آنان به صورت دوره ای

راهکارهای عملیاتی:

- تعریف مسیر اعتراض شورا به کارگروه پشتیبانی و نظارت دانشگاه و برگزاری جلسات توجیهی برای استادان مشاور در صورت نیاز.
- آگاهی‌بخشی درباره شاخص‌های جدید ارتقا و مزایای مسئولیت مشاور انجمن برای ترغیب استادان به مشارکت فرهنگی.
- تدوین آیین‌نامه همکاری استادان مشاور با انجمن‌ها برای تعیین حدود نقش و جلوگیری از دخالت بیش از حد یا

غیبت.

۴. انتقال آیین نامه و توضیحات آن در جلسه توجیهی ویژه استادان مشاور.

۵. برگزاری دیدارهای صمیمانه با دریافت گزارش از استادان مشاور و دبیران انجمن برای افزایش تعامل و دغدغه‌مندی.

جدول ۱۱. هماهنگی فضای برگزاری و پشتیبانی

حوزه چالش	عنوان چالش	راهکار
هماهنگی فضای برگزاری و پذیرایی	عدم همکاری امور عمومی دانشکده‌ها در اختیار قراردادن فضای مناسب جهت برگزاری برنامه	۱) ارائه دستورالعمل به امور عمومی دانشکده‌ها جهت همکاری با انجمن‌های علمی در انجام فعالیت‌های خود
	کمبود فضای برگزاری برنامه‌ها در مناسبت‌های مهمی مانند هفته آموزش و پژوهش	۲) طی کردن مسیر و هدف مشترک گروه‌های آموزشی و انجمن‌های علمی در طول هفته‌های آموزش و پژوهش
	نبود پذیرایی در نشست‌ها و برنامه‌ها به دلیل مشکلات مالی انجمن‌ها و عدم توانایی در تهیه پذیرایی در خور شأن میهمانان برنامه	۳) تخصیص بودجه مشخص یا قرار دادن امکانات لازم جهت پذیرایی از مدعوین محترم

راهکارهای عملیاتی:

۱. تبیین اهمیت برنامه‌های علمی و تدوین دستورالعمل همکاری برای افزایش تعامل مسئولین با دانشجویان و انجمن‌ها.

۲. برگزاری مشترک برنامه‌های هفته پژوهش و آموزش برای حل مشکل فضای برگزاری.

۳. تعیین سقف هزینه برای رویدادها و اعلام آن به دانشجویان جهت انتخاب بهینه و صرفه‌جویی.

جدول ۱۲. تبلیغات برنامه و جذب مخاطب

حوزه چالش	عنوان چالش	راهکار
تبلیغات برنامه و جذب مخاطب	نبود همفکری برای طرح و متن تبلیغات جهت تأیید آن	۱) به روز کردن بسترهای ارتباطی روابط عمومی دانشگاه ۲) استفاده از ظرفیت ایمیل مارکتینگ ۳) فراهم کردن امکان ارسال نوتیف در پرتال ۴) مذاکره جهت اختصاص نمایشگرهای دانشکده ها برای تبلیغات ۵) فراهم کردن امکان ارسال پیامک سفارشی سازی شده
	محدود بودن دسترسی به گرافیکست جهت طراحی پوستر برای امر تبلیغات	۶) برگزاری کارگاه‌های آموزش فتوشاپ به صورت فصلی با هزینه پایین جهت فعالین انجمن‌های علمی
	عدم شناخت کافی از حوزه رسانه، بسترهای تبلیغاتی و اصول تبلیغات	۷) برگزاری دوره های آموزشی جهت آشنایی فعالین دانشجویی با شیوه تبلیغات
	تفاوت سلیقه و نیاز مخاطب	۸) نیاز سنجی و شناسایی نیازهای مخاطب هر انجمن

مخاطب (مخاطب شناسی)	عدم شناخت کافی از ذائقه و سلیقه	(۹) مخاطب شناسی
---------------------	---------------------------------	-----------------

راهکارهای عملیاتی:

۱. تشکیل تیم رسانه و روابط عمومی هر انجمن و آموزش آن برای به کارگیری روش های نوین تبلیغ و مخاطب شناسی.

۲. تقویت زیرساخت های رسانه ای و بهره گیری از روش های جدید تبلیغات مانند ایمیل مارکتینگ، نوتیف پرتال و

پیامک سفارشی.

۳. استفاده از ظرفیت نمایشگرهای دانشکده ها و تلویزیون های دانشگاه برای تبلیغات.

جدول ۱۳. هماهنگی و شناسایی مهمانان شاخص و متناسب با برنامه

راهکارهای عملیاتی:

حوزه چالش	عنوان چالش	راهکار
هماهنگی و شناسایی مهمانان شاخص و متناسب با برنامه	عدم تأیید مهمان و عنوان نشست	ایجاد بستر مشورتی برخط یا شکل گیری مجمع جهت استفاده از پیشنهادات اشخاص متفاوت
	مشکلات حضور مهمان خارج محدوده شهری	(۱) تقویت بسترهای مجازی جهت بهره مندی در برنامه های حضوری برای ارتباط با مهمان خارج از شهر
	عدم همکاری اساتید به عنوان میهمانان برنامه با انجمن های علمی	(۲) برگزاری جلسات با حضور مسئولین فرهنگی و مدیران گروه ها جهت تشویق و حمایت اساتید

۱. ایجاد بستر یا مجمع آنلاین برای دسترسی انجمن‌ها به فهرست مهمانان و متخصصان در حوزه‌های مختلف جهت دعوت به رویدادها.
۲. تقویت ارتباطات مجازی برای همکاری با مهمانان شاخص خارج از شهر بدون نیاز به هزینه و زمان رفت‌وآمد.
۳. مذاکره مدیران و فعالان فرهنگی با اساتید و کارشناسانی که تمایل به همکاری ندارند برای جلب مشارکت آن‌ها در انجمن‌ها.

جدول ۱۴. ارزیابی برنامه

حوزه چالش	عنوان چالش	راهکار
ارزیابی برنامه	نبود نظارت بر کیفیت برنامه‌ها	۱) طراحی فرم ارزیابی فعالیت و بارگذاری مستندات در پرتال به ازای هر مجوز فعالیت
	نبود تشویق و در نظر گرفتن امتیازی برای انجمن‌های فعال	۲) فعالسازی طرح کلاب فعالین انجمن‌های علمی
	عدم برخورد با انجمن‌های غیر فعال	
	دخالت و برخورد سلیقه‌ای هماهنگی دانشکده و توبیخ انجمن‌ها سبب دلسردی انجمن‌ها در ادامه فعالیت‌هایشان می‌شود	۳) اعتراض به کارگروه پشتیبانی و نظارت
	ناآشنایی دانشجویان با نحوه ارزیابی و آسیب شناسی طرح‌های اجرا شده	۴) منوط کردن صدور گواهی فعالیت به حضور در کارگاه‌هایی که این عدم آشنایی را از بین ببرد.

راهکارهای عملیاتی:

۱. طراحی فرم ارزیابی فعالیت و بارگذاری مستندات هر مجوز در پرتال برای شناسایی دقیق نقاط قوت و ضعف برنامه‌ها.
۲. فعال‌سازی طرح «کلاب فعالین انجمن‌های علمی» برای ایجاد رقابت و ترغیب اعضا به ایده‌های نو و طرح‌های ماندگار.
۳. تشکیل کارگروه سالانه پشتیبانی و نظارت برای پیگیری تخلفات و چالش‌های انجمن‌ها.
۴. برگزاری کارگاه آموزش ارزیابی و آسیب‌شناسی رویدادها با حضور نماینده هر انجمن برای رصد پیشرفت فعالیت‌ها.

جدول ۱۵. مستندسازی

حوزه چالش	عنوان چالش	راهکار
مستند سازی	تاثیرگذاری مشکلات مالی در مستندسازی مناسب طرح های اجرا شده برای جشنواره حرکت و کاهش شانس انجمن در رقابت با دیگر انجمن ها	(۱) برگزاری کارگاه های آموزش فتوشاپ به صورت فصلی با هزینه پایین جهت فعالین انجمن های علمی
	ضعف در مستندسازی رسانه ای هر یک از برنامه ها	(۲) برگزاری کارگاه های حوزه رسانه با همکاری رسانه های دانشجویی و شهری جهت مهارت آموزی فعالین انجمن های علمی

راهکارهای عملیاتی:

۱ و ۲) چالش های این حوزه منحصرًا مرتبط با عدم توانمندی اعضا می باشد که با برگزاری دوره های توانمندسازی اختصاصی و با زمان بندی متعدد برای اعضای انجمن های علمی می توان این چالش را مرتفع ساخت.

جدول ۱۶. توانمندسازی و انتقال تجربه

حوزه چالش	عنوان چالش	راهکار

عدم شناسایی اختصاصی و دقیق نیازهای هر انجمن جهت برگزاری دوره توانمندسازی	(۱) ایجاد فرآیند نظام پیشنهادات برای هر انجمن
عدم تعهد افراد به تکمیل کردن آموزش فعالیت	(۲) تاثیر این پارامتر در صدور گواهی
توانمندسازی و انتقال تجربه	(۳) استفاده از ظرفیت دانشجویان فعلی و فارغ التحصیل / اختصاص هزینه از طریق اسپانسرها
عدم دسترسی به تمامی مدرسان مطرح برای آموزش	(۴) استفاده از بستر آنلاین
عدم مشورت و استفاده از تجربیات یکدیگر	(۵) برگزاری جلسات مشورتی
معضل خودرأی بودن افراد انجمن در تدوین یک دوره و دلسردی دیگر اعضا	(۶) ایجاد فرآیند ارزیابی مشابه ارزیابی اساتید برای هر دبیر انجمن

راهکارهای عملیاتی:

۱. طراحی نظام پیشنهادات برای جمع‌آوری نیازهای آموزشی انجمن‌ها و تدوین دوره متناسب با هر یک.
۲. صدور گواهی شرکت برای تشویق دانشجویان به ثبت‌نام و تکمیل دوره‌ها.
۳. استفاده از ظرفیت دانشجویان و فارغ‌التحصیلان فعال برای تدریس و جذب اسپانسر جهت اساتید شاخص.
۴. برگزاری آنلاین دوره‌ها برای کاهش هزینه رفت‌وآمد و محدود شدن هزینه مدرس.
۵. جلسات مشورتی بین شورا، دبیر، کارشناس، مدیر فرهنگی و اساتید مشاور برای انتخاب مدرس مناسب.
۶. ارزیابی استاد در میانه دوره و استفاده از نتایج برای تصمیم‌گیری در دعوت یا تکرار دوره.

۶. بحث و نتیجه‌گیری

دانشجویان با اهداف علمی و تخصصی در انجمن‌های علمی-دانشجویی گرد هم می‌آیند تا بتوانند در فضای دانشگاه که عرصه‌ی بالندگی آنهاست، مسیر رشد خود را بپیمایند و هر آنچه که در این مسیر آموخته و تجربه کرده‌اند را طی فعالیت‌های داوطلبانه‌ای با نام انجمن‌های علمی پیاده‌سازی کنند. انجمن علمی-دانشجویی، همواره نهادی خودجوش بوده است که دانشجویان داوطلب در هر رشته علمی با هدف برگزاری فعالیت‌های فوق برنامه علمی، ارتقای فعالیت‌های علمی و پژوهشی دانشگاه و... به تمرین کارگروهی می‌پردازند.

آیین‌نامه انجمن‌های علمی-دانشجویی مبنی بر تأسیس و حمایت از انجمن‌های علمی در مورخه ۱۳۸۳/۵/۱۸ به تصویب رسید و اهدافی که دنبال می‌کند شامل ایجاد زمینه‌های مناسب برای شکوفایی استعدادها و پرورش خلاقیت علمی دانشجویان، بهره‌گیری از توانمندی دانشجویان در تحقق و تقویت فضای علمی دانشگاه، افزایش مشارکت دانشجویان در فعالیت‌های علمی به منظور ترویج فرهنگ کارگروهی، تکمیل رسالت دانشگاه در تربیت نیروی انسانی متخصص و توانمند با رویکرد فرصت‌دهی و اعتمادآفرینی، تقویت و تحکیم پیوندهای نظام آموزش عالی کشور با بخش‌های گوناگون جامعه و مجامع علمی و بین‌المللی می‌شود. جهت به ثمر رسیدن این اهداف، باید به بررسی روند کار انجمن‌های علمی-دانشجویی بپردازیم تا ضمن شناسایی فرصت و ظرفیت این نهاد، چالش‌ها، دغدغه‌ها و موانع موجود بر سر راه انجمن‌ها را شناسایی کرده و با ارائه راهکار برای آنان به تسهیلگری در این مسیر بپردازیم.

که در این راستا مقالاتی چون «نقش فعالیت‌های انجمن علمی-دانشجویی در افزایش سرمایه اجتماعی و فرهنگی دانشجویان دانشگاه کاشان»، «بررسی کارکردهای علمی دانشجویی با تأکید بر تأثیر کارکرد ارتباطی انجمن‌های علمی دانشجویی بر میزان انرژی عاطفی دانشجویان»، «نقش انجمن‌های علمی دانشجویی در توسعه‌ی کارآفرینی»، «جامعه‌شناسی علم و انجمن‌های علمی در ایران» به خوبی بر مزایا و کارکردهای آشکار و پنهان این انجمن‌ها تأکید می‌کنند.

مقاله پیش‌رو با عنوان «آسیب‌شناسی انجمن‌های علمی-دانشجویی با تمرکز بر دانشگاه فردوسی مشهد» با تکیه بر روش تحلیلی-مقایسه‌ای تبیین شده است و در هر بخش، موارد خاصه‌ای را مورد بررسی قرار می‌دهد. این مقاله نیز داده‌های مقاله «مطالعه عوامل تأثیرگذار بر تقویت مشارکت اجتماعی دانشجویان در انجمن‌های علمی-دانشجویی»، از حسین میرزایی را تأیید کرده و نشان می‌دهد، کاهش میزان مشارکت اجتماعی، کاهش اعتماد اجتماعی، تضعیف کارآمدی انجمن‌ها، کمرنگ شدن مزایای عضویت در انجمن‌ها و

محدود شدن ارتباط انجمن‌ها و گروه‌های آموزشی همچنان به عنوان عوامل تاثیرگذار در چالش‌های پیش رو انجمن‌ها نقش آفرینی دارند. در طی مصاحبه با دبیران دانشجویی این انجمن‌ها مشخص شد، نیاز است قالب ارائه رویدادها متناسب با نیاز فعلی دانشجویان و دغدغه‌های آنان طراحی شده و از این رو شاهد تفاوت جدی در میزان مشارکت و مخاطبان رویدادهای انجمن‌های حوزه مهندسی و علوم پایه با علوم انسانی هستیم. که این یافته‌ها نیز در مقاله «آسیب‌شناسی اجتماعی انجمن‌های علمی-دانشجویی؛ بررسی چرایی و چگونگی مشارکت فعال در انجمن‌های علمی-دانشجویی دانشگاه فردوسی مشهد» از نادر صنعتی نیز دیده می‌شود.

همچنین مقایسه یافته‌های این مقاله و مقالات «آسیب‌شناسی انجمن‌های علمی-دانشجویی؛ نمونه مطالعاتی دانشگاه اراک و دانشگاه صنعتی اراک» و «آسیب‌شناسی انجمن‌های علمی دانشجویی از منظر رویکرد گرایانه (انجمن‌های علمی دانشگاه فردوسی مشهد)» نشان می‌دهد که مشکلات ساختاری، چالش‌های مالی و بوروکراسی پیچیده اداری یک شمای کلی از نگرانی‌ها و مشکلات انجمن‌های علمی-دانشجویی را در بر می‌گیرد.

پس از مرور پژوهش‌های پیشین، با نگاهی جزئی و تفکیک‌شده، چالش‌های پیش رو انجمن‌های علمی-دانشجویی در یازده مرحله (تبلیغات انتخاباتی، انتخابات، تشکیل جلسات، فرآیند درخواست مجوز، تعامل و ارتباط با اساتید مشاور، هماهنگی فضای برگزاری و پذیرایی، تبلیغات برنامه و جذب مخاطب، هماهنگی مهمان‌ها و دعوت از آنان، ارزیابی برنامه، مستندسازی و توانمندسازی و انتقال تجربه) از سیاستگذاری تا اجرا سطح بندی شده و با تبیین هر یک از چالش‌ها، راهکارهای عملیاتی متناسب با هر حوزه ارائه شده است.

درنهایت با بررسی طرح کنونی در کنار دیگر پژوهش‌ها می‌توان به سطح دغدغه نهادها و تشکل‌های داوطلبانه تشکیل شده از جمعیت دانشجویان پی برد و برای تسهیل مسیر آن‌ها در نیل به اهدافشان و افزایش ارتقای سطح علمی و آموزشی دانشگاه درصدد کاهش و یا حل مشکلات گریبانگیر با آن‌ها برآمد.

۷. منابع

Babaei Fard, A., & Razaghi Maleh, H. (2019). Investigating the obstacles and problems of student scientific associations at Kashan University. In M. Hosseinzadeh Fermi (Ed.), *Cultural and Social Studies Research Institute*. Tehran. (In Persian)

Bani Fatemeh, H., & Kouhi, K. (2006). Investigating the obstacles and problems of student scientific associations. In *Proceedings of the First Seminar in Iran*. Shahr-e Kord. (In Persian)

Danaei Fard, H., Alvani, M., & Azar, A. (2014). *Qualitative research methodology in management: A comprehensive approach*. Tehran: Safar. (In Persian)

Eslami Shabbejareh, R., Soleimanpour, R., & Tabai, M. (2021). Pathology of student scientific associations from a functionalist perspective (Scientific associations of Ferdowsi University of Mashhad). *Social Studies and Research in Iran, 10*(49), 1065–1091. (In Persian)

Ganji, M., Samani Nejad, M. J., & Hosseinzadeh Fermi, M. (2019). The role of student scientific association activities in increasing social and cultural capital of Kashan University students. In M. Hosseinzadeh Fermi (Ed.), *Cultural and Social Studies Research Institute*. Tehran. (In Persian)

Karkonan Nasrabadi, M. (2007). The role of student scientific associations in entrepreneurship development, Ministry of Science, Research and Technology. In *National Conference on Higher Education and Entrepreneurship: Past, Present, Future* (No. 1, pp. 314–325). (In Persian)

Khalifeh Soltani, H., Faghihi, A., & Va'ez, R. (2011). Scientific associations and the scientific decision-making system of the country. *Iranian Journal of Management Sciences, 6*(24), 89–111. https://doi.org/JR_IAMS-6-24_005 (In Persian)

Mirzaei, H., Mirzaei, M., & Alizadeh, T. (2019). Study of factors affecting the enhancement of social participation of students in student scientific associations (Case study: Associations of Ferdowsi University of Mashhad). *Iranian Journal of Sociology, 19*(2), 154–169. (In Persian)

Niazi, M., & Shafaie Moghadam, E. (2019). Investigating the functions of student scientific associations with emphasis on the impact of the communicative function of student scientific associations on the emotional energy of students. In M. Hosseinzadeh Fermi (Ed.), *Cultural and Social Studies Research Institute*. Tehran. (In Persian)

Sanati Sharq, N. (2019). Social pathology of student scientific associations; Investigating the reasons and methods of active participation in student scientific associations at Ferdowsi University of Mashhad. In M. Hosseinzadeh Fermi (Ed.), *Cultural and Social Studies Research Institute*. Tehran. (In Persian)

Serajzadeh, S., & Adhami, J. (2008). Investigating ethnic differences among students in terms of activity in university cultural centers. *Cultural Research Quarterly, 1*(2), 135–158. https://doi.org/JR_IJCR-1-2_006 (In Persian)

Share'pour, M., & Fazeli, M. (2007). *Sociology of science and scientific associations in Iran*. Tehran: Cultural and Social Studies Research Institute Publications. (In Persian)

Yarmohammadi Touski, M. (۲۰۱۹). Pathology of student scientific associations; Case study of Arak University and Arak University of Technology. In M. Hosseinzadeh Fermi (Ed.), *Cultural and Social Studies Research Institute*. Tehran. (In Persian)